

STØREN BARNEHAGE

Pedagogisk plattform

med

Progresjonsplan & Plan for vurdering

STØREN BARNEHAGE

Med røtter til å vokse vinger til å fly

Barnehagen skal gjennom følgende planverk gi barna vennskap, opplevelser og erfaringer som bygger selvbilde og mestring, og som gir næring til røttene og bygger kraftige vinger

Årsplan Støren barnehage

Årsplan utarbeides av personalet og beskriver det barnehagen har valgt ut å ha spesielt fokus på kommende barnehageår. Rammeplan, pedagogisk plattform og progresjon ligge i bunnen av dette. Foreldre inviteres i foreldremøter og foreldresamtaler til å komme med innspill til barnehagens arbeid med rammeplanens krav. Foreldrene er også viktige bidragsytere for at barnehagen skal legge til rette for innhold og aktiviteter tilpasset deres barns utvikling og behov.

Progresjonsplan Støren barnehage

Kommunikasjon, språk og tekst	Kropp, bevegelse, mat og helse
Kunst, kultur og kreativitet	Natur, miljø og teknologi
og form	Antall rom
Etikk religion og filosofi	Nærmiljø og samfunn

Barnehagens progresjonsplan er utarbeidet av personalet med Rammeplanen og pedagogisk plattform som grunnlag. Denne forteller om hvordan barnehagen skal arbeide med fagområdene innen ulik alder og modning. Den gir personalet retningslinjer for voksenrollen, valg av tema, innhold, aktiviteter og metoder som skal ligge til grunn for alt arbeid i barnehagen.

Pedagogisk plattform Støren barnehage

Danning Lek Læring Omsorg
Vennskap og Fellesskap Kommunikasjon og språk

Barnehagens pedagogiske plattform er utarbeidet av personalet med Rammeplanen som grunnlag. Denne forteller om barnehagens pedagogiske grunnsyn, og gir personalet retningslinjer for voksenrollen, holdninger og verdier som skal ligge til grunn for alt arbeid i barnehagen.

Rammeplan for barnehagen *SIST ENDRET: 01.08.2017*

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Innholdsfortegnelse

Pedagogisk plattform Støren barnehage.....	5
Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg (RP kap 3 s. 19).....	5
Personalet skal (RP kap 3 s. 20).....	5
Barnehagens grunnsyn:	5
Hva gjør vi?.....	5
Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek (RP kap 3 s 20).....	6
Personalet skal (RP kap 3 s 20).....	6
Barnehagens grunnsyn	6
Hva gjør vi?.....	6
Barnehagen skal fremme danning (RP kap 3 s 21)	7
Personalet skal (RP kap 3 s 21).....	7
Barnehagens grunnsyn	7
Hva gjør vi?.....	7
Barnehagen skal fremme læring (RP kap 3 s 22).....	8
Personalet skal (RP kap 3 s 22).....	8
Barnehagens grunnsyn	8
Hva gjør vi?.....	8
Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap.....	9
(RP kap 3 s. 22).....	9
Personalet skal (RP kap 3 s. 23).....	9
Barnehagens grunnsyn	9
Hva gjør vi?.....	9
Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språk	10
(RP kap 3 s. 23).....	10
Personalet skal (RP kap 3 s. 23).....	10
Barnehagens grunnsyn	10
Hva gjør vi?.....	10
Progresjonsplan for Støren barnehage.....	11
Progresjon (RP kap. 8 s. 44).....	11
Personalet skal (RP kap. 8 s. 44).....	11
Barnehagens fagområder (RP kap 9 s. 47).....	11
Barnehagens arbeidsmåter (RP kap 8 s. 43).....	11
Kommunikasjon, språk og tekst (RP kap 9 s.47)	12
MÅL (RP kap 9 s. 48).....	12
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 48).....	12
Kengu (1-2 år).....	13
Nasse Nøff (2-3 år).....	13
Ole Brum (3-4 år).....	13
Tussi (4-5 år).....	13
Tigergutt (5-6 år).....	14
Kropp, bevegelse, mat og helse (RP kap 9 s.49).....	15
MÅL (RP kap 9 s. 49).....	15
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 50).....	15
Kunst, kultur og kreativitet (RP kap 9 s.50).....	18

MÅL (RP kap 9 s. 51).....	18
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 51).....	18
Kengu (1-2 år).....	19
Nasse Nøff (2-3 år).....	19
Ole Brum (3-4 år).....	19
Tussi (4-5 år).....	19
Tigergutt (5-6 år).....	20
Natur, miljø og teknologi (RP kap 9 s.52).....	21
MÅL (RP kap 9 s. 52).....	21
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 53).....	21
Kengu (1-2 år).....	21
Nasse Nøff (2-3 år).....	22
Ole Brum (3-4 år).....	22
Tussi (4-5 år).....	22
Tigergutt (5-6 år).....	22
Antall, rom og form (RP kap 9 s.53).....	23
MÅL (RP kap 9 s. 54).....	23
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 54).....	23
Kengu (1-2 år).....	23
Nasse Nøff (2-3 år).....	24
Ole Brum (3-4 år).....	24
Tussi (4-5 år).....	24
Tigergutt (5-6 år).....	24
Etikk, religion og filosofi (RP kap 9 s. 54).....	25
MÅL (RP kap 9 s. 55).....	25
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 55).....	25
Kengu (1-2 år).....	25
Nasse Nøff (2-3 år).....	26
Ole Brum (3-4 år).....	26
Tussi (4-5 år).....	26
Tigergutt (5-6 år).....	26
Nærmiljø og samfunn (RP kap 9 s.56).....	27
MÅL (RP kap 9 s. 56).....	27
Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 57).....	27
Kengu (1-2 år).....	27
Nasse Nøff (2-3 år).....	28
Ole Brum (3-4 år).....	28
Tussi (4-5 år).....	28
Tigergutt (5-6 år).....	28
Plan for vurdering Støren barnehage.....	29
Vurdering (RP kap7 s. 38).....	29

Pedagogisk plattform Støren barnehage

Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg (RP kap 3 s. 19)

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger.

Personalet skal (RP kap 3 s. 20)

- ivareta barnas behov for fysisk omsorg, inkludert behov for ro og hvile
- legge til rette for at barna kan knytte seg til personalet og til hverandre
- sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen
- møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn
- være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet
- støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og til selv å kunne ta imot omsorg
- bidra til at barna kan utvikle tillit til seg selv og andre

Barnehagens grunnsyn:

- Tilstedeværende, sensitive voksne som møter barnet som et individ med egne tanker og følelser.
- Personale skal være aktive og individuelle i foreldresamarbeidet og arbeide for trygge barn som gir trygge foreldre, og trygge foreldre som gir trygge barn.
- Personalet skal arbeide for gode relasjoner og vise empati for barn, foreldre og hverandre.

Hva gjør vi?

- Personalet har ansvar for å skape relasjoner som oppleves som gode for alle parter. Alle skal bli møtt med et «hei» om morgenen.
- Både barn og foreldre skal oppleve å bli sett og hørt, bli tatt på alvor og få medvirke i hvordan barnets hverdag skal bli.
- Personale har ansvar for at barna får nok mat og søvn, frisk luft, og at de er i trygge omgivelser.
- Personalet skal ta barnets følelser på alvor og bekrefte deres følelser, være tilstede her og nå som fantasifulle og lekende voksne med tid til samtale, trøst, kos på et fang, ros og latter.
- Personalet skal rose barn som viser omsorgsfulle handlinger overfor andre og løfte dette fram i barnegruppa.
- Personalet skal være gode rollemodeller og være bevisst sitt kroppsspråk.
- Vi ler med, og ikke av. Vi snakker med og ikke om.
- Personalet skal gi barna tydelige grenser og være konsekvente.
- Være en livsglede-barnehage, og lære barna å gi omsorg til eldre mennesker.

Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek (RP kap 3 s 20)

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek - alene og sammen med andre.

Personalet skal (RP kap 3 s 20)

- organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek
- bidra til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer
- fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
- observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser
- veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
- være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barnas lek
- ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken.

Barnehagens grunnsyn

- Lek, som barns viktigste arena for utvikling, læring og livsmestring, skal være kjernen i alt arbeidet i barnehagen.
- Lek er her og nå, og grunnleggende for å utvikle vennskap og gode sosiale ferdigheter.
- Utvikle fantasi og kreativitet.
- En del av arbeidet med å støtte leken ligger utenfor selve leken, den sitter også i voksnes hode, hjerte og lekferdigheter.

Hva gjør vi?

- Legge til rette for at leken utvikler seg gjennom inspirerende møblering og hensiktsmessig organisering.
- Personalet skal kjenne barnas interesser og hva som er typisk for barnas alder.
- Gi barna felles opplevelser, aktiviteter og erfaring med forskjellige tema/materialer som inspirasjon for å kunne utvikle leken, ta den videre og bli selvstendig i lek.
- Være en deltakende voksen. Se barna. Følge det vi har lært om lekende, deltakende og inkluderende voksne.
- Tilføre leken nye elementer slik at den utvikler seg.
- Bruke leken i her og nå-situasjoner til læring.
- Gir barna «input» i ulike leksammenhenger og delta aktivt i lek. Dette for å utvikle barnas lekerepertoar.
- Personalet skal reflektere over seg selv i samspillet og deltakelsen i barnas lek.
- Samarbeid med foreldrene for å forstå barnet, kjenne dets interesser for å tilrettelegge tilpasset lekemiljø.

Barnehagen skal fremme danning (RP kap 3 s 21)

Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur.

I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforskning skal barnehagen bidra til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer.

Personalet skal (RP kap 3 s 21)

- tilrettelegge for meningsfulle opplevelser og støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse
- støtte barnas aktivitet, engasjement og deltakelse i fellesskapet
- synliggjøre og verdsette ulike behov, meninger og perspektiver i fellesskapet
- legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger
- utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler
- synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring.

Barnehagens grunnsyn

- Skape robuste og trygge barn som tør å ta ansvar og stå opp for seg selv. Samtidig skal de lære at de er en del av en gruppe og et demokratisk samfunn.
- Å gi barn mulighet til å utvikle en positiv selvfølelse der de mestrer å være ulik andre og har mot til å stå for egne meninger og ta egne valg.
- Barna skal kunne forstå felles verdier og normer, samt mestre samspill med andre for å kunne skape gode og varige relasjoner.

Hva gjør vi?

- Reflekterer, drøfter og utfordrer hverandres grunnsyn, verdier og holdninger i personalgruppa og sammen med foreldre.
- Personalet gir barna reelle valg og muligheter til å ha egne meninger i balansen mot det å være en del av et fellesskap.
- Personalet inviterer barna til åpne samtaler og utfordrer deres tenking.
- Personalet anerkjenner barnas tenkemåter og perspektiver.
- Personalet er tydelige voksne som er gode rollemodeller for barna
- Personalet viser respekt for alle kulturer, synligjør mangfold og ulikheter, og fremhever dette som positivt.

Barnehagen skal fremme læring (RP kap 3 s 22)

I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. Barna skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.

Personalet skal (RP kap 3 s 22)

- *sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring*
- *legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling*
- *være oppmerksomme på barnas interesser og engasjement og legge til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter*
- *støtte og berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner*
- *utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold*
- *støtte barnas refleksjoner rundt situasjoner, temaer og fenomener og skape forståelse og mening sammen med dem*
- *sørge for at alle barn kan få rike og varierte opplevelser og erfaringer, utfordringer og mestringsopplevelser.*

Barnehagens grunnsyn

- Læring foregår i hovedsak gjennom lek, men også i hverdagssituasjoner, tilrettelagte opplegg og ved fellesopplevelser.

Hva gjør vi?

- Bruke mangfoldet vi har i barnehagen aktivt, matretter, kultur, flagg, sanger og barnets interesser og erfaringer.
- Personalet innreder rom og lekemiljø slik at dette støtter og fremmer læring på de ulike avdelingene, samt til det enkelte barn i forhold til utviklingszone og progresjon.
- Personalet skal sørge for at alle barn får utforske og bli kjent med alle sine sanser igjennom ulike materialer og aktiviteter.
- Tilstedeværende personale som legger til rette for, veileder og deltar aktivt i undring, nysgjerrighet/utforskning, kreativ og sosial utvikling.
- Personalet skal i planer skape fellesopplevelser og gi varierte erfaringer.

Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap

(RP kap 3 s. 22)

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet skal (RP kap 3 s. 23)

- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige spillmønstre.

Barnehagens grunnsyn

- Personalet skal forebygge mobbing, krenkelser, utestenging, ignorering, erting og annen fysisk og/eller psykisk negativ atferd mellom barn.
- Det skal være trygt å komme til barnehagen og å vite at man har venner her.
- Skape tilhørighet og trygghet som er grunnleggende for læring, utvikling av livsmestring der alle skal føle seg verdsatt, sett, og oppleve å være en del av noe og bli godtatt og anerkjent.
- Vennskap har betydning for den psykiske helsen.

Hva gjør vi?

- Lære barna å respektere hverandre, sette seg inn i andre situasjoner og se at vi er forskjellig med ulike behov.
- Hjelper de som strever med å komme seg inn i leken.
- Aktiviteter som bygger relasjoner og skaper fellesopplevelser/førstehåndserfaringer
- Personale som er bevisst sin rolle som modeller for barna.
- Arbeide med sosial kompetanse og lære barna prososial atferd
- Jobbe for at alle skal ha noen å leke med
- Jobbe med arbeidsmiljø og mobbefri barnehage.
- Vi har nulltoleranse mot mobbing. Barnehagen er deltakende i prosjektet «inkluderende skole og barnehage miljø

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språk

(RP kap 3 s. 23)

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening. Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling. I barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal barnehagen fremme barnas samiskspråklige kompetanse.

Personalet skal (RP kap 3 s. 23)

- *anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling*
- *stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler*
- *sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser*
- *være bevisst på sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn*
- *følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive, eller som har sen språkutvikling*
- *bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse.*

Barnehagens grunnsyn

- Grunnleggende for å uttrykke tanker og følelser.
- En forutsetning for å forstå omgivelsene.
- Et viktig hjelpemiddel for å etablere vennskap.
- En forutsetning for å forstå de andre fagområdene i Rammeplan.
- Språket fremmer sosial kompetanse. Språk er både verbale og nonverbale uttrykk.

Hva gjør vi?

- Legge til rette for et rikt språkmiljø, både norsk og andre morsmål.
- Flerspråklige barn får tilbud om litteratur, sanger, informasjon på morsmålet sitt,
- Personalet skal hjelpe barna å bygge broer mellom språkene.
- Ha godt samarbeid med foreldre for best mulig kjennskap til flerspråklige barns utvikling i morsmålet.
- Gi barna varierte og rike erfaringer, avgjørende for å forstå begreper.
- Gjennom dialog og samspill støtter vi barna i å kommunisere.
- Nærværende, aktivt lyttende personale som ser de små øyeblikk av nonverbal kommunikasjon, hører den stille stemmen og fanger opp alle barn i samtale og kommunikasjon.

Progresjonsplan for Støren barnehage

Progresjon (RP kap. 8 s. 44)

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Personalet skal (RP kap. 8 s. 44)

- *oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av*
- *planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn*
- *bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter*
- *legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter*
- *introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer*
- *sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materialer, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelig for barna.*

Barnehagens fagområder (RP kap 9 s. 47)

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold. I samiske barnehager skal arbeidet med fagområdene ta utgangspunkt i samisk språk, kultur og tradisjonskunnskap.

Barnehagens verdigrunnlag og formål skal gi retning for og prege arbeid med fagområdene, og barnas rett til medvirkning skal ivaretas. Barnas lek danner et viktig grunnlag for arbeidet med fagområdene. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene kan oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. Barnas interesse for fagområdene skal stimuleres, og barnehagen skal bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter ulike uttrykk og meninger. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter. Barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i arbeidet med fagområdene. Fagområdene er i stor grad de samme som barna senere møter som fag i skolen.

Barnehagens arbeidsmåter (RP kap 8 s. 43)

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og dannelse og gi barn mulighet for medvirkning. Personalet skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert. Arbeidsmåtene kan bidra til å skape engasjement, interesse og motivasjon og gir mulighet for å tilføre nye erfaringer og opplevelser i barnehagen.

Kommunikasjon, språk og tekst (RP kap 9 s.47)

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få mulighet til å erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforskning av både muntlige språk og skriftspråk.

MÅL (RP kap 9 s. 48)

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 48)

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforskning av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.

Kengu (1-2 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Barna skal få kjennskap til å språk gjennom ulik aktivitet. Oppleve gleden med språk ▪ Barna skal skape relasjoner gjennom språk ▪ Barna skal får uttrykke sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ha tilgjengelig materiale som stimulerer til et aktivt språkmiljø. ▪ Voksne som gode språk-forbilder i leken. God gestikulering med fokus på språklyder med samsvar i kroppsråket. Viktig med blikk kontakt. ▪ Lek med lyder, bruke rim, regler og sanger aktivt med tydelig språk og bevegelse
Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Øve på å sette ord på ønsker og følelser. ▪ Øve seg på å lytte til andre. ▪ Utvikle evne til å kommunisere i leken sammen med andre barn ▪ Begynnende turtaking. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Begynne å forstå hvor og når «JA» og «NEI» er nødvendig. ▪ Konkretisering som gjenspeiler det man snakker om. ▪ Bevisst voksen i kommunikasjon mellom barn-barn og voksen-barn for at lytteferdigheten utvikles. ▪ Bruk relevant barnelitteratur aktivt for å skape et godt språkmiljø.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Å få større kjennskap til språklyder. ▪ Gjenfortelle korte hendelser. ▪ Å øve på å bruke språket til konfliktløsning. ▪ Begynnende rollelek ▪ La barna få kjennskap til et større mangfold av rim, regler og sanger. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bruke tydelig munnmotorikk ▪ Sette av tid til gode samtaler ▪ Øve på å bruke ord i stedet for andre uttrykksformer. ▪ Øve på å ta roller og bruke språket aktivt i leken. ▪ Bruk ulik litteratur ut fra tema – tenk variasjon.
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utforske og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråkuttrykk. ▪ Øve på å lytte til andre. ▪ Videreutvikle sin begrepsforståelse og bruke et variert ordforråd. ▪ Bruke språket å delta i lek og å skape gode relasjoner og som redskap i konfliktsituasjoner. ▪ Barna skal møte et mangfold av litteratur. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gi barna erfaringer med lekeskrift, tegning, dramatisering og bokstaver gjennom lese og skriveaktiviteter. ▪ Oppmuntre barna til å fortelle utfra felles opplevelser og oppfordre andre barn til å lytte ▪ Visualisere konkrete og abstrakte begrep/følelser på en enkel måte. ▪ Leker med munnmotorikk. ▪ Personalet er gode språkmodeller

Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Videreutvikle sine erfaringer med ulike skriftspråsuttrykk. ▪ Få erfaring i å hevde sine egne meninger og å lytte til andre sine meninger. ▪ Videreutvikle turtaking. ▪ Barna skal møte et mangfold av litteratur. ▪ Utvikle et stort ordforråd med riktig setningsstruktur som skaper god språkforståelse og begrepsforståelse. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Visualisere det avdelingen arbeider med. ▪ Videreutvikle lek med skriftspråket. ▪ Oppleve språkstøtte slik at man tørr å gjenfortelle en historie. Øve på å starte og avslutte en fortelling. Tekstskaping ▪ Kommunisere med barna slik at de opplever et rikt språkmiljø. Lese bøker for barna og la barna hører på lydbok og fortsettelsesbøker. Synge mer avanserte sanger med flere vers med en historie. ▪ Trampolineboka ▪ Improvisere og eksperimenterer med rim, rytme lyder og ord.

Kropp, bevegelse, mat og helse (RP kap 9 s.49)

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

Gjennom arbeid med fagområdet skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.

MÅL (RP kap 9 s. 49)

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 50)

Personalet skal

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn.

Kengu (1-2 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bli glad i å bruke kroppen sin gjennom å møte utfordringer i nærmiljøet (avdeling, uteområde, natur) ▪ Å etablere et godt kosthold der de spiser og drikker selv. ▪ Få øvelse i å kle av- og på seg selv. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tilrettelegge miljøet ute og inne slik at barna får naturlig tumleplass med utfordringer tilknyttet utvikling. Ta turer i nærmiljøet for å skape litt variasjon. ▪ Gi tilbud om variert kosthold og la barna få spise, drikke selv ▪ Motivere barna til å prøve å kle av- og på selv.
Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utvikle gode vaner for et variert kosthold. ▪ Utvikle øye- håndkoordinasjonen ▪ Gi barna gode vaner for hygiene. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Øve med av- og påkledning. ▪ Få erfaring med lengere turer og turer i ulent terreng. ▪ Øve seg på å smake på ulik mat. ▪ Øve på fingervask. ▪ Gi barna erfaring med ulik fin motorisk aktivitet. ▪ Gi barna erfaring med å smøre mat selv.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Videreutvikling av motoriske ferdigheter og kroppskontrollen. ▪ Få kjennskap til sin egen kopp og hva den behersker. ▪ Barna skal være med å bidra til et hyggelig måltid. ▪ Kunnskap om hygiene og renslighet. ▪ Mer selvstendig med toalett og av- og påkledning ▪ Bli glad i å være ute i all slags vær. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gå turer i ulendt terreng. ▪ Gi barna trygghet til å balansere på kanter, klatre, hinke, hoppe med samlende ben, og lære de å huske selv. ▪ Legge til rette for gode turopplevelser og utetid i all slags vær. ▪ Gi barna erfaringer med kniv, skje og gaffel. ▪ Legge til rette for selvstendighetstrening mht. toalettbesøk, god håndvask og av- og påkledning. ▪ Øve på å klippe. F.eks. med saks etter en strek og å fargelegge. ▪ Gi barna erfaring med matlaging (kutte opp frukt mm)
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bli kjent med hvor mat kommer fra. ▪ Bli kjent med hvordan mat tilbedes og videreføres. ▪ Videreutvikle kroppsheherskelse, koordinasjon og fysiske bevegelser. ▪ Å bli trygg på egen kropp. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samtaler om sunn og usunn mat, og smake på ulike smaker. F.eks. skille mellom surt og søtt. ▪ Bruke matlaging som et pedagogiskverktøy. F.eks. Verdensbarnedagen. ▪ Gi barna ulike erfaring med kroppsheherskelse. F.eks. svømming, ski- og akedag.

Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stole på egen kropp og utfordre egne grenser. ▪ Videreføre og utvide forståelsen mellom kosthold og helse. ▪ Barna skal ha en oppfattelse av seg selv og utvikle en forståelse av hvordan kroppen fungerer. ▪ Sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ F.eks. øve på å hoppe tau, spille fotball, å balansere og håndtere ulike redskap. ▪ Bruke matlaging som et pedagogisk verktøy. F.eks. Verdensbarnedagen. ▪ Få oppgaver som gjør at enkelt barnet opplever mestring og styrket selvfølelse.

Kunst, kultur og kreativitet (RP kap 9 s.50)

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhörighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.

MÅL (RP kap 9 s. 51)

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk og opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 51)

- samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen.

Felles kulturelle aktiviteter i barnehagen	
Verdensbarnedagen	Forberedelser som: Baking, laging av plakater, informasjon om fadderbarn og andre kulturer, alt som blir laget i forbindelse med dagen.
Juleaktiviteter	Lucia, nissefest, juleverksted, julesamling med dramatisering, pynter juletre.
Karneval	Ansiktsmaling, dans, utkledding, dramatisering, musikk, formingsaktiviteter slik som karnevalskatter/klovner
Barnehagedagen	Ulike tema for hvert år, ofte med utstilling fra hver avdeling på fellesrom (storstu)
Påskeaktiviteter	Sanger, fortellinger, påskesamling
17. mai	Sanger, formingsaktiviteter, fortelling om hvorfor vi feirer 17. mai.
Besteforeldrekaffen	Barnehagekor, dans, oppvisning, maling av duker, pynting av lokale, baking, innbydelser
Sommeravslutning	Barnehagekor, fremfører for foreldre og andre barn, avslutning for skolestarterne med utdeling av barnas permer.
Kengu (1-2 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få kjennskap til musikk, sang, dans og bevegelse ▪ Barna skal få kjennskap til ulike formingsmateriell ute og inne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oppleve kulturelle uttrykksformer fra ulike kulturer ▪ Gi rom for bevegelse, og introdusere barna for enkle instrumenter ▪ Ha ulike typer materialer tilgjengelig.
Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få kjennskap til musikk, sang, dans og bevegelse ▪ Barna skal få kjennskap til ulike formingsmateriell ute og inne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oppleve kulturelle uttrykksformer fra ulike kulturer ▪ Gi rom for bevegelse, og introdusere barna for enkle instrumenter ▪ Den voksne er viktige inspiratorer og tilfører rekvisitter som kan brukes. ▪ Ha ulike typer materialer tilgjengelig.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Barna skal ta i bruk fantasien, kreativ tenkning og skapergleden. ▪ Gi barna kjennskap til ulike typer estetiske og lekende uttrykksformer. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Introdusere barna for ulike musikksjangre og bruke instrumenter til sangene ▪ Introdusere barna for nye materialer. Tenk kreativt. ▪ Ha ulike typer materialer, verktøy og teknologi tilgjengelig.
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Videreutvikle sin bruk av fantasi, kreativ tenkning og skaperglede. ▪ Barna skal øve seg på å bearbeide ulike inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ha ulike typer materialer, verktøy og teknologi tilgjengelig. ▪ Vi skal gi barna ulike erfaringer. Dette skal barna få bearbeide kreativt både ute og inne.

Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Barna skal møte et mangfold av kulturelle og kunstneriske uttrykksformer. ▪ Barna skal føle glede og stolthet over egen skaperglede. ▪ Barna skal føle en glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utforske og delta i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre. ▪ Vi skal gi barna ulike erfaringer. Dette skal barna få bearbeide kreativt både ute og inne. ▪ Ha ulike typer materialer, verktøy og teknologi tilgjengelig.

Natur, miljø og teknologi (RP kap 9 s.52)

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

MÅL (RP kap 9 s. 52)

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- får kunnskap om dyr og dyreliv
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- får kjennskap til menneskets livssyklus.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 53)

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring
- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- Utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna.

Kengu (1-2 år)

Hva

- Få mulighet til å bruke sansene og undre seg
- Få kjennskap til husdyr
- Få mulighet til å utforske varierte områder både ute og inne
- Bli bevisstgjort årstidene, endringer i naturen.
- Få erfaring med Ipad.

Hvordan

- Være ute hver dag, få erfaring med ulikt vær og få førstehåndserfaring med naturelementer som vann, sand og snø.
- Være gode rollemodeller og vise respekt og varsomhet i naturen når man er sammen med barna.
- Ta turer innenfor og utenfor barnehagens område i variert terreng.
- Sette av god nok tid til undring og ta utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger.
- Tilby lekemateriell som utfordrer barnas tekniske bevissthet

Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Legge til rette for varierte opplevelser ute. ▪ Få mulighet til å bruke sansene og undre seg ▪ Få kjennskap til husdyr ▪ Bli bevisstgjort årstidene og endringer i naturen. ▪ Få erfaring med Ipad. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få erfaring med ulikt vær og ulike naturelementer. ▪ Bruker ulike typer materiell og bruke barns nysgjerrighet og undring i temaene. ▪ Den voksne er en god rollemodell og viser respekt og varsomhet i naturen. ▪ Gjennomføre varierte turer. ▪ Den voksne skal bevisstgjøre barna på ulike tekniske funksjoner som vi omgir oss med.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få kjennskap til de fire årstidene og naturelementer ▪ Få kjennskap om ulike dyr, insekter og planter ▪ Introdusere barna for hvordan man best mulig kan ta vare på naturen. ▪ Bli introdusert for kildesortering. ▪ Få erfaring med oppslagsverk/Ipad 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gjøre aktiviteter og gi barna opplevelser som stimulerer nysgjerrighet og kunnskap. ▪ Voksne som undrer seg og utforsker naturen sammen med barna. Vi skal bidra til at barn skal få positivt forhold til naturen. ▪ Delta i kildesortering. ▪ Bruke oppslagsverk ved spørsmål og undring, også digitalt.
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få kunnskap til de fire årstidene og naturelementer. ▪ Få kunnskap om kildesortering. ▪ Få kunnskap om dyr, insekter, planter. ▪ Ta vare på naturen og miljøet rundt oss. ▪ Få erfaringer med oppslagsverk/Ipad 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gjøre aktiviteter og gi barna opplevelser som stimulerer nysgjerrighet og kunnskap. ▪ Gi barna opplevelser som stimulerer nysgjerrighet og kunnskap ifht. naturen og miljøet ▪ Bruke oppslagsverk ved spørsmål og undring, også digitalt.
Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få erfaringer om solsystemet og naturfenomener. ▪ Kunnskap om hvordan mennesket og naturen er avhengig av hverandre. Bærekraftig utvikling. ▪ Gi barna kjennskap til menneskets livssyklus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bruke faktainformasjon i større grad enn tidligere. ▪ Innhente materialer til gjenbruk og forstå sammenhengen ▪ Enkle kjemi/fysikk forsøk. ▪ Gjenbruk ▪ Kildesortering ▪ Rydde søppel.

Antall, rom og form (RP kap 9 s.53)

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger

MÅL (RP kap 9 s. 54)

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede.
-

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 54)

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning.
-

Kengu (1-2 år)

Hva

- Orienterer seg på avdelingen/basen og uteområdet.
- Erfaring med rom og plassering
- Få kjennskap til sortering

Hvordan

- Finne sin egen plass, i gangen, og ved bordet
- Rydde, og sortere leker. Legge på plass.
- Leker, sanger, rim og regler med matematisk innhold
- Bruke tall, og telling i naturlige situasjoner.
- Fordele - en til meg, en til deg
- Enkle eventyr med matematisk innhold
-

Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Orienter seg på avdelingen/basen og uteområdet. ▪ Erfaring med rom og plassering ▪ Få kjennskap til sortering ▪ Få kjennskap til plassering og mengde 1-10 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rydde, og sortere leker. Legge på plass. ▪ Sanger, rim og regler med matematisk innhold ▪ Bruke tall, og telling i naturlige situasjoner. ▪ Ha aktiviteter og utstyr som fremmer matematisk forståelse.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utforske former og mønstre. ▪ Kunne tallremsen til 10 ▪ Kjenne igjen de vanligste fargene, å vite hva de heter. Grunnfargene ▪ Kjenne til sin egen bokstav evt. navnet sitt. ▪ Orienter seg i barnehagen, og vite hvor rommene er. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leker og aktiviteter med matematisk innhold.
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Begynnende kjennskap til tallene fra ti og oppover. ▪ Kjenne igjen noen geometriske figurer: sirkel, kvadrat osv. ▪ Utforske former og mønstre. ▪ Barna skal kunne grunnfargene. ▪ Kjenne til ukedagene, måneder og de forskjellige årstidene. ▪ Kjennskap til bokstaver og tall. ▪ Mengdeberegning 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leker og aktiviteter med matematisk innhold.
Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kjenne igjen symboler på en terning. ▪ Tidsbegreper: I går, i morgen, osv. ▪ Kunne navn på ukedagene og etterhvert rekkefølgen av dem. ▪ Få kjennskap til månedsnavnene. ▪ Orienter seg etter enkle kart (f.eks. skattekart). ▪ Bli kjent med tallremse opp til 20. ▪ Få kjennskap til at det er sammenhengen mellom tall og mengde. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leker og aktiviteter med matematisk innhold. ▪ Trampolineboka.

Etikk, religion og filosofi (RP kap 9 s. 54)

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft.

MÅL (RP kap 9 s. 55)

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna

- får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 55)

Personalet skal

- formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna.

Kengu (1-2 år)

Hva

- Markere høytider på enkelt nivå
- Gi omsorg
- Tilegne seg vaner for «Skikk og bruk»
- Konkretisere for barna «Min familie»

Hvordan

- Bruke sansene og oppleve høytider. Synge og oppleve stemningen sammen.
- Være observant på kroppsspråk og mimikk. Voksne skal handle utfra barnets signaler og utfra kunnskap om barns behov.
- Hjelp barna til å vise godhet for hverandre
- Ha en dagsrytme som er gjenkjennbar og forutsigbar for barna
- F.eks. familieplakat i samråd med foresatte

Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Markere høytider på enkelt nivå ▪ Undre seg sammen. ▪ Barna skal utvikle gode relasjoner, vise respekt for hverandre. ▪ Gi barna begynnende forståelse på at vi er forskjellige. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bruke sansene og oppleve høytider. ▪ Filosofere over livet og det rundt seg i hverdagen. ▪ Basis høflighetsfraser. ▪ Prososiale handlinger ▪ Voksne skal være gode rollemodeller
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bli kjent med ulike høytider og tradisjoner i ulike kulturer ▪ Trene på å tenke gjennom ting. ▪ Bli bevisst på at egne handlinger påvirker andre ▪ Barn skal erfare at: «Det er flott å være meg, det er flott å være forskjellige.» 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Markering og forberedelse til høytider, tradisjoner innenfor ulike religioner og livssyn som er representert i barnegruppa. ▪ Voksne skal være lyttende, stille oppfølgings-spørsmål, være undrende i dialog med barna. ▪ Øve på å sette grenser for seg selv ▪ Øve på å sette seg inn i hvordan en annen opplever en situasjon ▪ Samtaler i hverdagen om ulikheter, hvordan alle er viktige i et fellesskap
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Markere ulike høytider og nasjonaldager. ▪ Samtale og filosofere over grunnleggende spørsmål. ▪ Vise respekt og toleranse for hverandre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Markere høytider etter barnehagens tradisjoner. ▪ Samarbeide med foreldre til barna med annen religion enn den kristne, i forhold til om og hva som er viktig for dem. ▪ Voksne skal være lyttende, stille oppfølgings-spørsmål, være undrende i dialog med barna. ▪ Undring over livet (naturen, liv, død mm) ▪ Jobbe spesielt med temaer som vennskap, gode sosiale relasjoner.
Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kjenne til representerte religioner. ▪ Markere høytider og nasjonaldager ▪ Reflektere over hvem man er som person, og hvordan man vil være. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snakke om representerte høytider og nasjonaldager. ▪ Samarbeide med foreldre til barna med annen religion enn den kristne, i forhold til om og hva som er viktig for dem. ▪ Legge til rette for tid og rom for undring og filosofering over grunnleggende spørsmål.

Nærmiljø og samfunn (RP kap 9 s.56)

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettigheter.

Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter. Grupper med langvarig tilknytning til landet defineres som nasjonale minoriteter. I Norge er dette kvener /norskfinner, jøder, skogfinner, rom og romanifolk/tatere.

MÅL (RP kap 9 s. 56)

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna

- oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter.

Personalet skal - Voksenrollen (RP kap.9 s. 57)

Personalet skal

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotyper og rasisme
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.

Kengu (1-2 år)

Hva

- Skape trygghet og tolke signalene barna sender. Behandle alle med respekt.
- Bli en del av et fellesskap og erfare å måtte ta hensyn til hverandre.
- Utforske barnehagens inne- og utemiljø

Hvordan

- Være trygge og nære voksne som støtter og gir barna omsorg på barna sine premisser. Leke sammen med barna, der de voksne aktivt er med.
- Leke og erfare deling og samspill sammen med de voksne.
- Bruke og utforske hele barnehagens og nærmiljøets områder.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utforske barnehagens nærmiljø. ▪ Bli kjent med «min familie». ▪ Få kjennskap til lokale tradisjoner 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Deltar på barnehagens tradisjoner ▪ F.eks lage en plakat med bilder av barnet og nærmeste familie i samråd med foreldre/foresatte. ▪ Gi erfaringer fra ulike lokale tradisjoner.
Nasse Nøff (2-3 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skape trygghet og tolke signalene barna sender. Behandle alle med respekt. ▪ Bli en del av et fellesskap og erfare å måtte ta hensyn til hverandre. ▪ Utforske barnehagens nærmiljø ▪ Bli kjent med «min familie». ▪ Få kjennskap til lokale tradisjoner 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grunnlaget for voksenrollen i Støren barnehage. Dette skal gi barna mulighet til medvirkning ved å ta hensyn til barnets alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. ▪ Besøke bedrifter, eldresenter, andre barnehager og annet av interesse i nærmiljøet. ▪ Deltar på barnehagens tradisjoner som verdensbarnedagen, nissemarsj, barnehagekor, besteforeldrekaffe. ▪ Snakke om barnas familier.
Ole Brum (3-4 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oppmuntre barna til å medvirke i egen hverdagen og utvikle til deltakelse i samfunnet. ▪ Utforske barnehagens nærmiljø. ▪ Aktiv deltakelse i barnehagens tradisjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Være god rollemodell og være lydhør og vise respekt for barnas ytringer. ▪ Gjennom turer gi barna ulike erfaringer med ulike bedrifter og institusjoner. ▪ Ta sikte på å oppsøke gårder i nærmiljøet
Tussi (4-5 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oppmuntre barna til å medvirke i egen hverdagen og utvikle til deltakelse i samfunnet ▪ Barna skal få erfaring i hvordan man ferdes i trafikken. ▪ Utforske barnehagens nærmiljø ▪ Aktiv deltagelse i lokale tradisjoner. Bli kjent med ulike måter å leve på, tradisjoner og familieformer. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Besøke ulike bedrifter og institusjoner. ▪ Aktiv deltagelse i livsgledebesøk på helsesenteret. ▪ Introdusere Tarkus til å lære om hvordan man skal ferdes trygt i trafikken – fokus på trafiksikkerhet. ▪ Aktiv deltagelse i barnehagens tradisjoner ▪ Møte opp når vi blir inviterte eller når noe skjer på Støren ▪ Deltakelse på nasjonaldag.
Tigergutt (5-6 år)	
Hva	Hvordan
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oppmuntre barna til å medvirke i egen hverdagen og utvikle til deltakelse i samfunnet ▪ Barna skal få erfaring i hvordan man ferdes i trafikken. ▪ Utforske barnehagens nærmiljø. Hvor bor vi? ▪ Aktiv deltagelse i lokale tradisjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Besøke ulike bedrifter og institusjoner. ▪ Aktiv deltagelse i livsgledebesøk på helsesenteret. ▪ Introdusere Tarkus til å lære om hvordan man skal ferdes trygt i trafikken – fokus på trafiksikkerhet. ▪ Aktiv deltagelse i barnehagens tradisjoner ▪ Møte opp når vi blir inviterte eller når noe skjer på Støren ▪ Deltakelse på nasjonaldag.

Plan for vurdering Støren barnehage

Vurdering (RP kap7 s. 38)

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.

Vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i. Felles refleksjoner over det pedagogiske arbeidet kan gi personalet et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring. Det kan også bidra til en åpen diskusjon om barnehagens formål, innhold og oppgaver. Faglige og etiske problemstillinger skal inngå i vurderingsarbeidet. På denne måten kan personalet lære av egen praksis og bidra til å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.

Kunnskap om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling er viktig for å gi alle barn et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget.

Vurdering av arbeidet (Omsorg)

Vi må bli flinkere til å se behovene til barna fremfor de voksnes

Tillitserklæringer fra barn

Tilbakemelding i hverdagen og på foreldresamtaler.

Observasjon

Tilbakemelding fra kollegaer.

Brukerundersøkelser

Gjennom daglige refleksjoner med foreldre og personalet får man en tilbakemelding på om samarbeidet man gjør er godt nok.

Refleksjon og dokumentasjon

Gjennom dokumentasjon i personalet og samtaler med foreldre danner vi grunnlaget for god omsorg for hvert enkelt barn

Vurdering av arbeidet (Lek)

Gjennom daglige refleksjoner med foreldre og personalet får man en tilbakemelding på om samarbeidet man gjør er godt nok.

Praksisfortellinger (satt i system/plan), hverdagsobservasjoner

Refleksjon, drøfting i avdelingsmøter, personalmøter → dokumenteres i eget skjema

Refleksjon, drøfting i foreldresamtaler og foreldremøter → dokumenteres i eget skjema

Bruke skjema fra Terje Melaas for å se barnas utvikling i leken.

Kunne fått inn «nye» øyne som observerer avdelingen og barna (eks, noen fra en annen avdeling)

Videofilming som grunnlag for refleksjon i personalet, får sett situasjoner i et annet perspektiv.

Vurdering av arbeidet (Danning)

Gjennom daglige refleksjoner med foreldre og personalet får man en tilbakemelding på om samarbeidet man gjør er godt nok.

Praksisfortellinger

Refleksjon, drøfting i avdelingsmøter, personalmøter → dokumenteres i eget skjema

Refleksjon, drøfting i foreldresamtaler og foreldremøter → dokumenteres i eget skjema

4 veier til robuste barn

Fastholde normer og rammer for barna: som å si at «her i huset hjelper alle til med å ta av bordet», eller «i vår familie bærer vi handleposene selv, eller henger opp jakka og sykkelhjelmene selv»

Involvere barna: Gi dem eierskap til normene ved at de blir involvert og er med på å ta avgjørelser, slik at de også blir forpliktet til det de gjør.

Ha fokus på prosessen mer enn resultatet. I stedet for å si *så flink du er*, så si heller *hva synes du om det? Hvordan gikk det? Fortell meg om tegningen din? Hvor fikk du ideen fra?*

Nærvær: speil barnets følelser og vær i følelsen sammen med dem. I stedet for å kommandere barnet til å legge seg når det ikke vil, så si heller: *Du er trøtt, men har det så gøy. Nå hjelper jeg deg av med klærne, så kan du legge deg.* Eller; *Nå begynner du å rydde, så se jeg etter deg om tre minutter.* Gå over broen til barnas følelser, men hold fast ved normene.

Kilde: Professor og tidligere forskningsleder Per Schultz Jørgensen ved

Socialforskningsinstituttet og ved Danmarks institutt for Pædagogik og Uddannelse (DPU) ved Aarhus universitet i Danmark.

Vurdering av arbeidet (Læring)

Gjennom daglige refleksjoner med foreldre og personalet får man en tilbakemelding på om samarbeidet man gjør er godt nok.

Praksisfortellinger

Refleksjon, drøfting i avdelingsmøter, personalmøter □ dokumenteres i eget skjema

Refleksjon, drøfting i foreldresamtaler og foreldremøter □ dokumenteres i eget skjema

Alle med skjema

Barnas-permer

Observasjonsskjema

Løpende protokoll

Standard ark, spm og interesser, hva barna leker med. Barna medvirkning.

Vurdering av arbeidet (kommunikasjon og språk)

Alle med som dokumentasjon på enkeltbarns utvikling

Observasjon og kartlegging av barn med språkutfordringer. Konkrete tiltak og oppfølging av om disse virker.

Jevnlig, systematisk vurdering i avdelingsmøter og personalmøter over voksenrollen og språkmiljøet på avdelingen

Vurdering av arbeidet (vennskap og fellesskap)

Alle med som dokumentasjon på enkeltbarns utvikling

Observasjon og kartlegging av barn med lekeutfordringer. Konkrete tiltak og oppfølging av om disse virker.

Jevnlig, systematisk vurdering, refleksjon og drøfting i avdelingsmøter og personalmøter over voksenrollen, lekemiljøet på avdelingen og om alle barn har venner. Dokumenteres i eget skjema.

Praksisfortellinger, observasjonsskjema, lek – skjema (T. Melaas)

Refleksjon, drøfting i foreldresamtaler og foreldremøter → dokumenteres i eget skjema

Vi ønsker et pkt til der vi bruker praksisfortellinger.

Vi stilte oss også spm: hva skal dokumenteres, hvordan mellom foreldresamtalene?

Vi ønsket at denne plakaten ble knyttet opp mot prosjektet «inkluderende bhg miljø» 2019/2020
F.eks bruk ordet VENNSKAP